

RESUM D'UNA ENQUESTA SOBRE LA CONSCIÈNCIA LINGÜÍSTICA FETA L'ANY 1980 A LA CATALUNYA DEL NORD

Gabriele BERKENBUSCH

Remarques prèvies

El meu interès pel català va començar l'any 1978 quan estava participant en un seminari d'estiu de sociolingüística a la Universitat de Perpinyà. Hi vaig conèixer estudiants i professors que estaven fent una enquesta i això va despertar el meu interès per aquesta mena de recerca. Vaig decidir tornar-hi i fer un treball semblant.

Hi vaig aconseguir un lloc de lectora d'alemany en un institut de batxillerat i aquest treball em va permetre de fer moltes coses alhora:

- fer experiències en el marc del sistema d'ensenyament francès,
- establir contactes amb molta gent d'edats i d'ambients diferents,
- realitzar la meua enquesta i
- assegurar la meua vida, perquè la curiositat en si mateixa no és pas nutritiva.

L'objecte principal de la meua recerca: les actituds de la gent de Perpinyà envers les dues llengües coexistents, el francès i el català.

Altres punts del meu interès i de la meua atenció:

- quin és el seu coneixement de la llengua catalana?
- quin és el seu coneixement de la història, de la literatura o sigui de la cultura catalana?
- quines llengües són utilitzades essencialment?
- és possible d'establir relacions entre aquests aspectes?

El meu treball, que vaig presentar com a tesina a la Universitat de Frankfurt, comprèn la discussió de problemes metodològics, històrics i una presentació de la situació actual de Catalunya Nord i la seva sociolingüística. En aquest resum, però, em limito a la presentació de la meua hipòtesi, del qüestionari i dels resultats i conclusions globals.

1. *La hipòtesi*

A base de les meves impressions i coneixements anteriors vaig suposar:

- que el català és cada vegada menys practicat en comparació amb el francès,
- que aquesta pràctica sembla inferior a la de l'ambient rural,
- que aquesta pràctica és sobretot oral i afecta la població vella,
- que el català és considerat com llengua inferior i poc apreciada (patuès, dialecte),
- que el català és més aviat utilitzat dintre de l'ambient familiar i sobretot quan es tracta de circumstàncies emotives,
- que el coneixement del fet català —literatura, història, espai geogràfic— és relativament limitat,

- que l'esdevenidor de la llengua és vist amb indiferència o pessimisme,
- que el terme «Nació Catalana» és força rebutjat.

A partir d'aquestes poques suposicions, vaig elaborar el qüestionari següent per tal de sistematitzar les meves impressions.

2. El qüestionari

1. On viviu? Perpinyà - petita ciutat - poble?
2. Quant de temps fa que viviu en aquesta regió;
- fa 10 anys - fa 5 anys - fa menys d'un any -
3. Sexe: edat:
4. Us agrada aprendre llengües?
5. Quines llengües parleu?
6. Enteneu el català? 1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6
 molt bé molt poc
7. El llegiu?
8. L'escriviu?
9. El parleu?
10. Amb qui el parleu? Avis - pares - companys - veïns
11. On el parleu? A casa - al carrer - al bar - a l'escola
12. Què volen dir les expressions següents?:
un amagatall
estar fart de
al repetell del sol
un raig d'oli
és bèstia com un coixí
13. Com trobeu el català? (Doneu-me'n adjectius)
14. Coneixeu escriptors que hagin escrit en català? Doneu-me'n alguns noms:
15. En quina llengua - us enrabieu
- dieu paraules gruixudes
- conteu bromes
- feu declaracions d'amor
- parleu o penseu quan esteu tristos
- somnieu
16. Si no parleu català o molt poc, us agradaria aprendre'l?
- sí - no - potser -
17. Des del vostre punt de vista, el català és un dialecte, un patuès, una llengua? expliqueu-ho:
18. Sabeu si es parla català fora d'aquesta regió? On?
19. Quin serà l'esdevenidor del català en aquesta regió?
- serà importat - es mantindrà - desapareixerà amb el temps - no ho sé - ...
20. Quin esdevenidor li desitjariu?
21. Existeix al vostre entendre una cultura catalana?
22. Existeix al vostre entendre una nació catalana?
23. Què penseu d'aquesta enquesta?
- Remarques personals -
- Gràcies per la vostra participació -

3. *La selecció de les persones interrogades*

La tria de les persones interrogades fou arbitrària i corresponia a les possibilitats que tenia d'establir-hi contacte. L'institut em donava l'ocasió de relacionar-me amb persones d'edats i de condicions socials diferents. Això em sembla que és una aproximació acceptable a una enquesta sistemàtica que no entrava a dintre de les meves possibilitats.

Vaig distribuir el qüestionari als professors, als alumnes, als empleats de l'administració i al personal del servei de neteja i dels tallers.

No es tractava d'intentar obtenir una proporció equilibrada d'interrogats, ni tampoc d'interrogar una quantitat de persones que fos significativa. Els meus resultats només poden donar una impressió aprofundida a partir d'una mostra precisa. Les meves conclusions no es presten a la generalització; per això s'hauria de fer una enquesta més àmplia i a partir d'una mostra rigorosament definida.

4. *Resultats i conclusions globals*

Aquesta enquesta no ha pogut proporcionar respostes a totes les meves qüestions, ha pogut desmentir algunes hipòtesis i n'ha modificat altres.

Les meves suposicions sobre l'ús del català encara queden vagues:

1. No és gaire evident que el català sigui cada vegada menys practicat. De fet es pot constatar una certa «renaixença» en la joventut que vol fer reviure el català. Ben segurament cal distingir la voluntat de la gent de la seva pràctica real (que no puc verificar).
2. La meua enquesta no em permet cap comparació entre l'ambient rural i l'ambient urbà perquè la majoria dels interrogats era de Perpinyà.
3. Segons les contestacions a les qüestions 6, 7, 8 i 9 he trobat confirmat que la pràctica del català es sobretot oral però no puc comprovar que el parli més aviat la població vella.
4. Tampoc no he trobat fets que em deixin concloure que el català és parlat quan es tracta de circumstàncies emotives (cf. qüestió 15).

Les meves suposicions sobre el coneixement de la llengua i la cultura van ser desmentides i les de les actituds modificades:

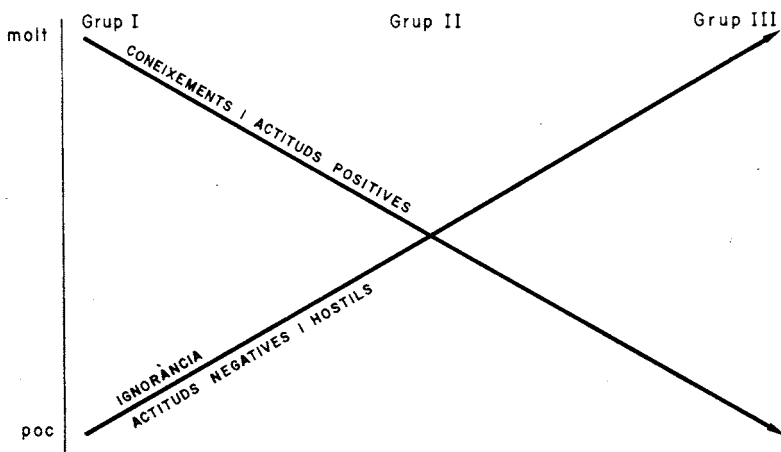
Ara no puc continuar sostenint

- que el català sigui considerat llengua inferior a les llengües al·lògenes i que sigui poc apreciat i jutjat com a patuès o dialecte;
- que el coneixement del fet català sigui relativament limitat;
- que l'esdevenidor de la llengua sigui jutjat amb indiferència o pessimisme.

El criteri més important (resultant de l'enquesta) per establir grups de pertinença va ser l'origen. És a dir: la gent que viu a la regió des de sempre, els catalans (grup I), es distingeix clarament dels no-catalans, per la seva actitud. Entre els no-catalans es poden diferenciar 2 grups, la gent que hi viu de fa molts anys (grup II) i els nouvinguts (grup III). La comparació entre aquests grups permet d'establir l'esquema següent:

S'hi veu que un nivell alt de coneixement sobre la cultura va lligat amb una actitud positiva i varia amb el temps viscut dintre la regió.

Ara, vull establir algunes distincions afectant el grup I —els catalans: primer diria que cal posar en qüestió el terme d'auto-odi quan es parla de la situació

Esquema I

rossellonesa. Em sembla ara evident que els catalans del Nord tenen molt d'interès per llur llengua i cultura, però la precisió de llurs actituds és molt difícil i demana diferenciacions.

Entre els catalans, les actituds es diferencien segons l'edat. Les persones velles estimen llur llengua i cultura i són orientades envers el passat, envers la recerca de llurs arrels. Volen guardar o salvar el que persisteix de llur cultura i traspassar-ho als infants, l'interès per la llengua és sobretot una ocupació per enriquir la cultura personal. Confirmen l'existència d'una cultura catalana, però n'ignoren o en neguen l'aspecte polític. Se senten més aviat francesos (o intenten sentir-se francesos i catalans al mateix temps) i miren el passat català amb nostàlgia i el present francès com a definitiu.

Encara que l'actitud sigui molt positiva envers la cultura dels avantpassats, queda resignada envers el seu futur desenvolupament. *És molt important no confondre aquests dos aspectes.* En la vida pública, som més aviat confrontats amb la segona tendència i per això fem fàcilment falses conclusions sobre la primera.

El terme de «nació catalana» és rebutjat perquè evoca la imatge d'un canvi de les estructures polítiques actuals. El reconeixement de l'existència d'una nació catalana els fa por perquè això podria exigir un compromís polític personal.

Els joves també volen conservar la cultura catalana i fan aquest lligam entre reivindicacions culturals i lingüístiques d'una banda i de caràcter polític de l'altre. Tenen propostes precises pel que fa a les solucions polítiques del problema. Volen un estat federatiu contra qualsevol centralisme. Per a ells, el desenvolupament de la situació política a Barcelona podria servir de model per a la rossellonesa.

La meua enquesta ha destacat aquestes tendències: això que en el discurs públic apareix com rebuig del fet català no és en realitat el rebuig de la cultura catalana, sinó la negació de defensar-la en un context polític, i el que semblen ser les idees d'alguns joves estrafolaris és una part integrant de la consciència de la població vella. Les aspiracions dels dos grups són oposades però parteixen de la mateixa base, la llengua i la cultura catalanes.